

RAPORT Z KONTROLI
WZORCÓW UMOWNYCH
STOSOWANYCH
PRZEZ OŚRODKI SZKOLENIA
KIEROWCÓW

Lublin, sierpień 2008

URZĄD OCHRONY KONKURENCJI I KONSUMENTÓW

Opracowanie:
Delegatura UOKiK w Lublinie

Spis treści

I. WSTĘP	4
1. CEL BADANIA	4
2. PODSTAWA PRAWNA BADANIA	4
3. PODSTAWOWE INFORMACJE DOTYCZĄCE PROWADZENIA OŚRODKÓW SZKOLENIA KIEROWCÓW	5
4. ZAKRES PRZEDMIOTOWY	7
5. ZAKRES PODMIOTOWY	7
II. ANALIZA WZORCÓW UMÓW STOSOWANYCH PRZEZ OŚRODKI SZKOLENIA KIEROWCÓW	8
1. POSTANOWIENIA, KTÓRE OBCIĄŻAJĄ KONSUMENTA ZAPŁATĄ NALEŻNOŚCI ZA USŁUGĘ NIE WYKONANĄ PRZEZ KONTRAHENTA W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI	9
a) zobowiązujące konsumenta do zapłaty całości należności za kurs w przypadku rezygnacji przed rozpoczęciem kursu lub w czasie jego trwania	9
b) wyłączające obowiązek zwrotu konsumentowi uiszczonej zapłaty za świadczenie niespełnione w całości lub części, jeżeli konsument zrezygnuje z zawarcia umowy lub jej wykonania oraz przewidujące utratę prawa żądania zwrotu świadczenia konsumenta spełnionego wcześniej niż świadczenie kontrahenta, gdy strony wypowiedzają, rozwiązują lub odstępują od umowy	10
2. POSTANOWIENIA UPRAWNIAJĄCE PRZEDSIĘBIORCĘ DO JEDNOSTRONNEJ ZMIANY TREŚCI UMOWY, BEZ WAŻNEJ PRZYCZYNY WSKAZANEJ W TREŚCI WZORCA ORAZ DO OKREŚLENIA LUB PODWYŻSZENIA CENY LUB WYNAGRODZENIA PO ZAWARCIU UMOWY	12
3. POSTANOWIENIA PRZYZNAJĄCE PRZEDSIĘBIORCY UPRAWNIENIA DO DOKONYWANIA WIĄŻĄCEJ INTERPRETACJI UMOWY	13
4. POSTANOWIENIA UZALEŻNIAJĄCE ODPOWIEDZIALNOŚĆ PRZEDSIĘBIORCY OD SPEŁNIENIA PRZEZ KONSUMENTA NADMIERNIE UCIAŻLIWYCH FORMALNOŚCI	14
5. POSTANOWIENIA NARZUCAJĄCE ROZPOZNANIE SPRAWY PRZEZ SĄD, KTÓRY WEDLE USTAWY NIE JEST MIEJSCOWO WŁAŚCIWY	15
6. INNE POSTANOWIENIA UMOWNE NARUSZAJĄCE INTERESY KONSUMENTÓW	15
III. WNIOSKI.....	18

I. WSTĘP

Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, realizując zadania określone ustawą z 16 lutego 2007 roku o ochronie konkurencji i konsumentów (DzU Nr 50, poz. 331 z późn. zm.), prowadzi na bieżąco monitoring zachowań rynkowych przedsiębiorców działających w różnych branżach. W szczególności przedmiotem badań Urzędu jest treść wzorców umów wykorzystywanych przez przedsiębiorców przy zawieraniu umów z konsumentami. Przez określenie „wzorzec umowy” należy rozumieć ogólne warunki umów, wzory umów i regulaminy, które zostały ustalone jednostronnie przez przedsiębiorcę. Na treść postanowień wprowadzonych do wzorca przez przedsiębiorcę druga strona umowy, np. konsument, z reguły nie ma wpływu, lub jedynie w ograniczonym zakresie. Niniejszy raport został przygotowany w oparciu o wyniki analizy wzorców umów stosowanych przy zawieraniu umów z konsumentami przez przedsiębiorców prowadzących ośrodki szkolenia kierowców.

1. Cel badania

Analiza wzorców umów stosowanych przez ośrodki szkolenia kierowców dokonywana była pod kątem zgodności z przepisami:

- 1) ustawy z 23 kwietnia 1964 roku – Kodeks cywilny (DzU z 1964 roku, nr 16, poz. 93 z późn. zm.), w szczególności z ogólnymi przepisami o zobowiązaniach umownych, w tym o niedozwolonych postanowieniach umownych;
- 2) ustawy z 16 lutego 2007 roku o ochronie konkurencji i konsumentów, w zakresie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

Badanie miało na celu, przede wszystkim, wstępne ustalenie rodzaju, zakresu i rozmiaru możliwych nieprawidłowości w odniesieniu do treści wprowadzanych do obrotu prawnego wzorców umów, a następnie, po przeprowadzeniu postępowania, wyeliminowanie niekorzystnych dla konsumentów postanowień wzorców. Jednocześnie badanie takie stwarza możliwość informowania przedsiębiorców o spoczywających na nich obowiązkach wynikających z przepisów prawa, określających zasady konstruowania wzorców umownych, na których treść konsument zazwyczaj nie ma wpływu. Badanie wzorców stosowanych przez ośrodki szkolenia kierowców miało również służyć zasygnalizowaniu pozycji słabszej strony tych umów, którą w relacjach z ośrodkami niewątpliwie pozostaje konsument, tj. osoba fizyczna dokonująca czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. Jest to pierwsze badanie działalności ośrodków szkolenia kierowców, przeprowadzone w powyższym zakresie przez Prezesa UOKiK.

2. Podstawa prawna badania

Badanie prowadzone było w ramach postępowań wyjaśniających, na podstawie art. 48 ust. 1 i ust. 2 pkt 2 i 5 ustawy roku o ochronie konkurencji i konsumentów. Przepisy te stanowią, że postępowanie wyjaśniające może mieć na celu w szczególności wstępne ustalenie, czy nastąpiło naruszenie uzasadniające wszczęcie postępowania w sprawie zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, a także ustalenie czy miało miejsce naruszenie chronionych prawem interesów konsumentów, uzasadniające podjęcie działań określonych w odrębnych ustawach. Ten ostatni przypadek może dotyczyć kompetencji

Prezesa UOKiK do występowania z powództwem do Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (SOKiK) o stwierdzenie niedozwolonego charakteru postanowień umownych stosowanych przez przedsiębiorców we wzorcu umowy.

3. Podstawowe informacje dotyczące prowadzenia ośrodków szkolenia kierowców

Szkolenie osób ubiegających się o wydanie uprawnienia do kierowania pojazdem silnikowym prowadzone jest w formie kursu w ośrodkach szkolenia kierowców, a także w formie zajęć szkolnych dla uczniów – przez szkołę, w której programie nauczania jest przewidziane uzyskanie umiejętności kierowania pojazdem silnikowym. Ośrodki szkolenia kierowców mogą być prowadzone przez: przedsiębiorców, jednostki wojskowe – w zakresie szkolenia żołnierzy na potrzeby Sił Zbrojnych RP, jednostki resortu spraw wewnętrznych – w zakresie szkolenia osób na potrzeby resortu. Stosownie do treści art. 103 ust. 1 ustawy z 20 czerwca 1997 roku Prawo o ruchu drogowym (DzU z 2005 roku, nr 108, poz. 908 z późn. zm.), działalność gospodarcza w zakresie prowadzenia ośrodka szkolenia kierowców jest działalnością regulowaną w rozumieniu przepisów ustawy z 2 lipca 2004 roku o swobodzie działalności gospodarczej. Wykonywanie działalności gospodarczej w zakresie prowadzenia ośrodka szkolenia kierowców wymaga zatem spełnienia szczególnych warunków określonych przepisami prawa. Warunki te określa ustawa Prawo o ruchu drogowym, która w art. 103 ust. 2 stanowi, że ośrodek szkolenia kierowców może prowadzić przedsiębiorca:

- 1) który posiada siedzibę lub miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) w stosunku do którego nie została otwarta likwidacja lub nie ogłoszono upadłości;
- 3) który nie był prawomocnie skazany za przestępstwo popełnione w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub przestępstwo przeciw dokumentom – dotyczy osoby fizycznej lub członków organów osoby prawnej;
- 4) który posiada warunki lokalowe, wyposażenie dydaktyczne, plac do wykonywania manewrów oraz co najmniej jeden pojazd przystosowany do nauki jazdy;
- 5) który gwarantuje przeprowadzenie szkolenia zgodnie z jego szczegółowymi warunkami;
- 6) który zatrudnia co najmniej jednego instruktora lub sam jest instruktorem.

Działalność gospodarcza w zakresie prowadzenia ośrodka wymaga uzyskania wpisu do rejestru przedsiębiorców prowadzących ośrodek szkolenia kierowców. Rejestr taki prowadzi starosta właściwy ze względu na miejsce wykonywania działalności objętej wpisem. W przypadku, gdy przedsiębiorca wykonuje działalność w jednostkach organizacyjnych położonych na obszarze różnych powiatów, obowiązany jest uzyskać wpis w odrębnych właściwych rejestrach na każdą z tych jednostek. Wpis do omawianego rejestru dokonywany jest na wniosek przedsiębiorcy zawierający następujące dane:

- 1) firmę przedsiębiorcy;
- 2) numer w rejestrze przedsiębiorców albo ewidencji działalności gospodarczej oraz numer identyfikacji podatkowej (NIP), o ile przedsiębiorca taki numer posiada;

- 3) adres zamieszkania lub siedziby przedsiębiorcy;
- 4) adres ośrodka szkolenia kierowców;
- 5) zakres prowadzonego szkolenia;
- 6) imiona i nazwiska instruktorów wraz z numerami ich uprawnień.

Dane powyższe umieszcza się w rejestrze przedsiębiorców prowadzących ośrodek szkolenia kierowców, z wyjątkiem adresu zamieszkania, jeżeli jest on inny niż adres siedziby. Ponadto wraz z wnioskiem przedsiębiorca składa oświadczenie o zgodności z prawdą danych zawartych we wniosku o wpis oraz o spełnieniu warunków wykonywania działalności gospodarczej w omawianym zakresie.

W myśl art. 104 ust. 1 ustawy Prawo o ruchu drogowym, starosta wydaje decyzję o zakazie prowadzenia przez przedsiębiorcę ośrodka szkolenia kierowców, skreślając przedsiębiorcę z rejestru działalności regulowanej, jeżeli przedsiębiorca:

- 1) złożył niezgodne ze stanem faktycznym oświadczenie, o którym mowa powyżej;
- 2) nie usunął naruszeń warunków wykonywania działalności gospodarczej w zakresie prowadzenia ośrodka szkolenia kierowców w wyznaczonym przez starostę terminie;
- 3) rażąco naruszył warunki wykonywania działalności gospodarczej w zakresie prowadzenia ośrodka szkolenia kierowców.

Jednocześnie ustawa określa wprost przypadki, które należy uznać za rażące naruszenie warunków wykonywania działalności w zakresie prowadzenia ośrodka szkolenia kierowców. Należą tu:

- 1) szkolenie niezgodnie z obowiązującym programem szkolenia;
- 2) wydanie niezgodnie ze stanem faktycznym zaświadczenia o ukończeniu szkolenia.

W przypadku wykreślenia przedsiębiorcy z rejestru, ponowny wpis może nastąpić wyłącznie na zasadach określonych w art. 72 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej.

Starostowie sprawują nadzór w zakresie szkolenia prowadzonego przez przedsiębiorców. W ramach nadzoru mogą w szczególności kontrolować dokumentację i działalność związaną ze szkoleniem, a także wyznaczyć termin usunięcia naruszeń warunków wykonywania działalności.

Szczegółowe wymagania w stosunku do podmiotów prowadzących szkolenie w zakresie wyposażenia dydaktycznego, warunków lokalowych, placu manewrowego i pojazdów przeznaczonych do szkolenia określone są w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z 27 października 2005 roku w sprawie szkolenia, egzaminowania i uzyskiwania uprawnień przez kierujących pojazdami, instruktorów i egzaminatorów (DzU nr 217, poz. 1834 z późn. zm.). §3 ust. 1 ww. rozporządzenia stanowi, że ośrodek szkolenia kierowców może prowadzić przedsiębiorca, który posiada:

- 1) odpowiednie warunki lokalowe, określone szczegółowo w §3 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia;
- 2) utwardzony plac manewrowy o odpowiedniej powierzchni i nawierzchni;
- 3) co najmniej jeden pojazd przystosowany do nauki jazdy w zakresie każdej z kategorii prawa jazdy określonej w zaświadczeniu o wpisie do rejestru przedsiębiorców prowadzących ośrodek szkolenia kierowców, objętej zakresem szkolenia;
- 4) określone wyposażenie dydaktyczne, odpowiadające obowiązującemu stanowi prawnemu i poziomowi techniki.

4. Zakres przedmiotowy

W toku przeprowadzonych kontroli zebrano i przeanalizowano stosowane w obrocie z konsumentami wzorce umów, ogólne warunki umów oraz regulaminy. Niniejszy raport dotyczy treści wzorców oferowanych przez ośrodki szkolenia, zbadanych pod kątem ich zgodności z przepisami art. 384 §1, 385¹ i art. 385³ Kodeksu cywilnego o niedozwolonych postanowieniach umownych i art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

5. Zakres podmiotowy

Delegatury UOKiK przeprowadziły kontrolę wzorców umów stosowanych przez ośrodki szkolenia kierowców działające na terenie ich właściwości miejscowej.

Łącznie poddano badaniu 261 przedsiębiorców, których lista stanowi załącznik do niniejszego raportu. Zostały one wytypowane do badania drogą losową. Stwierdzono, że na 261 skontrolowanych podmiotów, 82 przedsiębiorców stosuje wzorce umów i regulaminy świadczenia usług. W przypadku 41 podmiotów stwierdzono możliwość zaistnienia nieprawidłowości w zakresie stosowanych przez nich wzorców umów i regulaminów.

Należy wyjaśnić, że przedstawiona w raporcie ocena abuzywności klauzul nie jest ostateczna. Wyłącznie Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów ma kompetencję do uznania postanowienia za niedozwoloną klauzulę. Po uprawomocnieniu się wyroku Sądu, takie postanowienie wpisywane jest do rejestru klauzul niedozwolonych, prowadzonego przez Prezesa UOKiK. Od tego momentu jego stosowanie w obrocie z konsumentami jest zakazane.

W przypadku zaś podejrzenia stosowania przez przedsiębiorcę praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów polegającej na stosowaniu postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru (może także dotyczyć sytuacji, w których przedsiębiorca stosuje klauzule podobne do wpisanych do rejestru, nawet jeśli wyrok SOKiK, na mocy którego dokonano wpisu, nie był wydany w stosunku do tego przedsiębiorcy), ostateczna ocena praktyki dokonywana jest w decyzji Prezesa UOKiK, po przeprowadzeniu postępowania administracyjnego.

II. ANALIZA WZORCÓW UMÓW STOSOWANYCH PRZEZ OŚRODKI SZKOLENIA KIEROWCÓW

Do umów o świadczenie usług szkolenia osób ubiegających się o uprawnienie do kierowania pojazdem silnikowym, zawieranych z konsumentami przez przedsiębiorców prowadzących ośrodki szkolenia kierowców, stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu cywilnego regulujące umowę zlecenia. Umowa ta jest umową wzajemną, co oznacza, że strony zobowiązują się w taki sposób, że świadczenie jednej z nich ma być odpowiednikiem świadczenia drugiej. Świadczeniem głównym przedsiębiorcy w takiej umowie jest usługa polegająca na przygotowaniu osób ubiegających się o uprawnienia do kierowania pojazdami silnikowymi do kierowania odpowiednimi rodzajami pojazdów, w sposób niezagrażający bezpieczeństwu i porządkowi ruchu drogowego. Szkolenie obejmuje zajęcia teoretyczne oraz praktyczne i przebiega według ustalonego programu. Odpowiednikiem świadczenia ośrodka szkolenia kierowców jest zobowiązanie osoby szkolonej (konsumenta) do zapłaty ceny kursu. Umowę z przedsiębiorcą prowadzącym ośrodek zawiera się w oparciu o wzorzec przygotowany wcześniej przez przedsiębiorcę. Skutkiem tego konsumenci z reguły nie mają rzeczywistego wpływu na treść zawieranej umowy, albowiem nie mają możliwości ukształtowania poszczególnych jej postanowień w drodze indywidualnych uzgodnień z kontrahentem. W związku z powyższym do umów takich znajdują zastosowanie przepisy kodeksu cywilnego dotyczące wzorców umów i niedozwolonych postanowień umownych (art. 384 k.c. i następne).

Należy wskazać, że powołane przepisy prawa cywilnego stanowią generalne ograniczenie jednej z fundamentalnych zasad prawa cywilnego, jaką jest zasada swobody umów. Przyjęto bowiem normę prawną, z której wynika, że konsument nie jest związany postanowieniami umowy, które nie były z nim uzgodnione indywidualnie, a kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. By dane postanowienie zostało uznane za niedozwolone muszą być spełnione łącznie następujące przesłanki:

- wzorzec umowy funkcjonuje w obrocie prawnym z udziałem konsumentów,
- postanowienie umowy nie było z nim uzgadniane indywidualnie,
- postanowienie kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

W niniejszym raporcie przedstawiono powtarzające się, pogrupowane tematycznie postanowienia, których treść w ocenie Prezesa UOKiK budzi zastrzeżenia jako ewentualne naruszenie art. 384 §1, 385¹ i art. 385³ Kodeksu cywilnego lub art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Łącznie zakwestionowano w poszczególnych grupach 57 postanowień umownych w 41 ośrodkach szkolenia kierowców, wobec których wniesiono zarzuty co do treści wzorców. Należy jednocześnie zaznaczyć, że znaczna część ośrodków nie zawiera z konsumentami umów z zastosowaniem ustalonego wzorca umowy.

1. Postanowienia, które obciążają konsumenta zapłatą należności za usługę nie wykonaną przez kontrahenta w całości lub w części

a) zobowiązujące konsumenta do zapłaty całości należności za kurs w przypadku rezygnacji przed rozpoczęciem kursu lub w czasie jego trwania

We wzorcach umów stosowanych przez część ośrodków szkolenia kierowców obowiązek konsumenta uregulowany jest w taki sposób, że zapłata za kurs dokonywana jest nie w chwili zawarcia umowy, lecz w późniejszym okresie, np. ratami.

Prezes UOKiK zakwestionował takie postanowienia umów, które zobowiązują konsumenta do zapłaty całości należności za kurs w przypadku rezygnacji z kursu przed jego rozpoczęciem lub w czasie jego trwania, tj. pomimo tego, że świadczenie ośrodka nie zostało spełnione w całości lub w części. Tego typu umowy, mające charakter umów zlecenia, zgodnie z przepisami kodeksu cywilnego – art. 746 §1, przewidują możliwość wypowiedzenia ich w każdym czasie, co wiąże się ze zobowiązaniem konsumenta do zapłaty części wynagrodzenia za odbyty kurs.

Możliwość wycofania się z zawartej umowy z ośrodkiem szkolenia kierowców nie może się jednak wiązać z obowiązkiem zapłaty przez konsumenta całości należności tj. także za tą część, której nie wykorzysta w związku z rezygnacją z kursu. Klauzule tego typu mogą naruszać zasadę ekwiwalentności świadczeń stron umowy wzajemnej, stąd zasadne jest ich zakwestionowanie, jako naruszające art. 385¹ kodeksu cywilnego.

Przykłady zakwestionowanych postanowień:

- „W przypadku przerwania nauki z własnej winy zobowiązuje się do wniesienia pełnej opłaty ustalonej przez Ośrodek Szkolenia Kierowców”;
- „Jeżeli osoba przerwie szkolenie zobowiązana jest uiścić pełną opłatę za kurs (w innym przypadku sprawa zostanie skierowana do Sądu właściwego dla Siedziby Ośrodka Szkolenia Kierowców)”;
- „W przypadku przerwania nauki z własnej winy zobowiązuje się do wniesienia pełnej opłaty ustalonej przez Ośrodek Szkolenia Kierowców”;
- „Przyjmuję do wiadomości, że przerwanie nauki jazdy lub opuszczenie godzin wykładowych z przyczyn nie podanych na piśmie, a uznane przez Kierownika szkoły za uzasadnione, nie zwalnia mnie od obowiązku uiszczenia całkowitej opłaty, podanej powyżej z odsetkami”;
- „Jednocześnie przyjmuję do wiadomości, że przerwanie nauki (...) nie zwalnia mnie z obowiązku uiszczenia opłaty”.

Postanowienia podobnej treści zostały uznane przez Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej SOKiK) za niedozwolone i wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, dostępnego na stronie www.uokik.gov.pl:

- poz. 851: „Uczeń, który rezygnuje z nauki w szkole w trakcie trwania semestru, nie z winy szkoły, jest zobowiązany do uiszczenia należności za trwający semestr”;

- poz. 906: „W przypadku rezygnacji przez Zlecającego z uczestnictwa w kursie przed zakończeniem umowy kursowej z przyczyn innych niż przypadki losowe (przeprowadzka do innego miejsca zamieszkania oddalonego o ponad 50 km, utrata pracy lub ciężka choroba) Zlecający jest zobowiązany do płatności za całość kursu według umowy w terminach przewidzianych harmonogramem wpłat określonym w umowie”;
- poz. 1248: „Dyscyplinarne wykreślenie z Listy słuchaczy lub zawieszenie w przerwach słuchacza nie zwalnia Zleceniodawcy z obowiązku uregulowania opłat czesnego za semestr do pełnej wysokości”;
- poz. 1261: „Student rezygnujący z własnej woli ze studiów w trakcie semestru, ma obowiązek wniesienia całości opłat za dany semestr”.

Kwestionowane postanowienia mogą zatem stanowić naruszenie art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

b) wyłączające obowiązek zwrotu konsumentowi uiszczonej zapłaty za świadczenie niespełnione w całości lub części, jeżeli konsument zrezygnuje z zawarcia umowy lub jej wykonania oraz przewidujące utratę prawa żądania zwrotu świadczenia konsumenta spełnionego wcześniej niż świadczenie kontrahenta, gdy strony wypowiedzają, rozwiązują lub odstępują od umowy

Postanowienia o takiej treści należą do katalogu typowych niedozwolonych postanowień umownych. Tak zdefiniowane postanowienia wskazane są wprost w art. 385³ pkt 12 i pkt 13 k.c. Klauzule te, podobnie jak wskazane powyżej w punkcie a), hipotetycznie mogą prowadzić do naruszenia zasady ekwiwalentności świadczeń umowy wzajemnej, albowiem nierównomiernie rozkładają prawa i obowiązki stron, ze szkodą dla konsumenta. Jeżeli osoba szkolona zrezygnuje z kursu w trakcie jego trwania, z przyczyn leżących po stronie konsumenta, nie ma przeszkód, aby przedsiębiorca zatrzymał wynagrodzenie odpowiednio do części świadczenia spełnionej już przez ośrodek szkolenia kierowców, z uwzględnieniem faktycznie poniesionych kosztów. Jednakże większość zakwestionowanych przez UOKiK postanowień wyłącza obowiązek zwrotu konsumentowi uiszczonej zapłaty za świadczenie niespełnione w całości lub części i pozbawia go prawa żądania zwrotu za niewykorzystaną część kursu, jeżeli wypowiada on, rozwiązuje lub odstępuje od umowy niezależnie od przyczyn, tj. nawet wówczas, jeżeli przyczyny te leżą po stronie przedsiębiorcy. Z powyższych względów postanowienia takie należy zakwestionować jako możliwe naruszenie art. 385³ pkt 12 i pkt 13 k.c.

Przykłady zakwestionowanych postanowień:

- „Po upływie tego okresu, szkoła nie jest zobowiązana do zwrotu opłat za niewykorzystane szkolenie”;
- „Kwota uiszczona za kurs prawo jazdy oraz jazdy dodatkowe nie podlega zwrotowi”;
- „Każda osoba szkolona ma prawo w każdej chwili bez podania przyczyn przerwać szkolenie (...). W takim jednak przypadku wpłacone kwoty nie zostaną zwrócone”;
- „W przypadku niedotrzymania tego terminu (tj. zakończenia zajęć teoretycznych i praktycznych w ciągu sześciu miesięcy) wpłata nie podlega zwrotowi”;

- „W przypadku przerwania nauki z winy słuchacza dokonane przez niego wpłaty nie podlegają zwrotowi”;
- „Wniesione przez osoby szkolone opłaty za szkolenie nie podlegają zwrotowi”;
- „Firma..... nie przewiduje zwrotu wpłaconych pieniędzy. Jest to możliwe tylko wtedy, gdy kursant nie rozpocznie kursu w ciągu trzech tygodni od planowanej daty rozpoczęcia kursu z winy firmy”;
- „Natychmiastowe rozwiązanie umowy bez zwrotu wpłaconej sumy pieniędzy może nastąpić w przypadku próby uczestniczenia w szkoleniu w stanie wskazującym na spożycie alkoholu lub innych środków odurzających”;
- W przypadku przystąpienia osoby szkolonej do szkolenia praktycznego w stanie nietrzeźwości, w stanie po użyciu alkoholu lub środka działającego podobnie jak alkohol, osoba szkolona automatycznie zostaje skreślona z listy osób szkolonych bez prawa do zwrotu opłaty za szkolenie”;
- „W przypadku umyślnego stworzenia, przez osobę szkoloną, zagrożenia zdrowia lub życia innych uczestników ruchu drogowego bądź mienia szkoły jazdy, osoba szkolona automatycznie zostaje skreślona z listy osób szkolonych bez prawa do zwrotu opłaty za szkolenie”;
- „Natychmiastowe rozwiązanie umowy bez zwrotu wpłaconej sumy pieniędzy może nastąpić w przypadku próby uczestniczenia w szkoleniu w stanie wskazującym na spożycie alkoholu lub innych środków odurzających”.

W ocenie UOKiK postanowienia podobnej treści zostały uznane przez SOKiK za niedozwolone i wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, dostępnego na stronie www.uokik.gov.pl:

- poz. 748: „Opłaty za niewykorzystane lekcje nie podlegają zwrotowi”;
- poz. 815: „W przypadku rezygnacji przez słuchacza z uczestnictwa w kursie po podpisaniu niniejszej umowy szkoła nie zwraca uiszczonej opłaty za kurs”;
- poz. 938: „W przypadku odstąpienia nabywcy od warunków umowy zaliczka nie podlega zwrotowi”;
- poz. 898: „Opłaty za kurs nie podlegają zwrotom, za wyjątkiem przypadku opisanego w par. 4 pkt 3a”;
- poz. 1249: „W przypadku rezygnacji z nauki w terminie przed rozpoczęciem zajęć, zwrot wniesionych opłat nie przysługuje”;
- poz. 1262 oraz 1275: „Przedstawiona na piśmie rezygnacja ze studiów w trakcie semestru nie jest podstawą do zwrotu żądanej części czesnego”;
- poz. 172: „Uiszczone wpłaty nie podlegają zwrotowi za wyjątkiem sytuacji w których kurs nie dochodzi do skutku z winy CNJO TRANSLATOR”;

- poz. 961: „Zleceniobiorca ma prawo usunięcia uczestnika szkolenia z pojedynczych zajęć lub dyscyplinarnego usunięcia z kursu, bez prawa zwrotu poniesionych opłat, w następujących przypadkach: – stawienia się na zajęcia dydaktyczne w stanie wskazującym na spożycie alkoholu lub innych środków odurzających, – podejmowania przez uczestnika szkolenia działań powszechnie nieakceptowanych społecznie, utrudniających prace lektorów lub dezorganizujących działalność grupy dydaktycznej”.

Kwestionowane postanowienia mogą zatem stanowić naruszenie art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

2. Postanowienia uprawniające przedsiębiorcę do jednostronnej zmiany treści umowy, bez ważnej przyczyny wskazanej w treści wzorca oraz do określenia lub podwyższenia ceny lub wynagrodzenia po zawarciu umowy

W myśl art. 385³ pkt 10 Kodeksu cywilnego za niedozwolone postanowienia umowne uważa się takie, które uprawniają kontrahenta konsumenta do jednostronnej zmiany umowy bez ważnej przyczyny wskazanej w umowie. Nie kwestionując generalnie uprawnienia do zmiany opłaty w trakcie trwania umowy stwierdzić należy, że powinny się one ograniczyć do sytuacji wyjątkowych, dodatkowo wskazanych w umowie. Wyjątkowość sytuacji oznacza, że nie mogą to być sytuacje, które kontrahent konsumenta mógł i powinien przewidzieć. Przedmiotowe umowy zawierane są z reguły na niedługi okres (kilka tygodni), a tym samym przedsiębiorca ma możliwość skalkulowania przedmiotowych opłat, tak aby osiągnął zamierzony cel ekonomiczny. Podwyższanie przedmiotowych opłat w trakcie trwania kursu powinno być zatem wyjątkiem, a nadto opierać się na wymiernym wskaźniku wskazanych w umowie. Powyższe uchybienie skutkuje brakiem poczucia bezpieczeństwa po stronie konsumenta co do stałości określonych opłat. Nie wskazano bowiem w kwestionowanych klauzulach jakichkolwiek przesłanek zmiany wysokości opłaty czy też maksymalnej wysokości do jakiej opłaty mogą wzrosnąć.

Stosownie do treści art. 354 k.c. ośrodek szkolenia kierowców powinien wykonać swoje zobowiązanie zgodnie z jego treścią i w sposób odpowiadający jego celowi społeczno-gospodarczemu, tj. zgodnie z treścią zawartej umowy. Ponadto dobre obyczaje w obrocie gospodarczym wymagają, aby dochowywać przyjętych na siebie zobowiązań. W związku z powyższym zmiana warunków umowy powinna następować za zgodą wszystkich jej stron, po wystąpieniu okoliczności obiektywnych uzasadniających konieczność jej modyfikacji, a nie w drodze postanowienia dopuszczającego *a priori* (tj. przed zaistnieniem tych okoliczności) możliwość jednostronnej zmiany warunków umowy przez ośrodek. Z kolei art. 385³ pkt 20 k.c. stanowi, że za niedozwolone uważa się również takie postanowienia, które przewidują uprawnienie kontrahenta konsumenta do określenia lub podwyższenia ceny lub wynagrodzenia po zawarciu umowy, bez przyznania konsumentowi prawa odstąpienia od umowy. W powyższym zakresie zakwestionowane przez Prezesa UOKiK postanowienia nie zawierają również postanowień uprawniających konsumenta do odstąpienia od umowy w sytuacji podwyższenia ceny szkolenia.

Przykłady zakwestionowanych postanowień:

- „Wysokość opłat może ulec zmianie”;

- „W przypadku znacznego wzrostu kosztów szkolenia w czasie trwania kursu - niezależnych od organizatora – kursanci zobowiązani są do dokonania dopłat za szkolenie w wysokości wynikającej z różnicy cen szkolenia”.

W ocenie UOKiK postanowienia podobnej treści zostały uznane przez SOKiK za niedozwolone i wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, dostępnego na stronie www.uokik.gov.pl:

- poz. 547: „Zmiana wysokości czesnego w trakcie roku akademickiego może nastąpić jedynie proporcjonalnie do oficjalnego wskaźnika kosztów utrzymania”;
- poz. 643: „Zmiana wysokości czesnego może ulegać zmianom w zależności od inflacji aktualnych kosztów kształcenia”;
- poz. 728: „Wysokość czesnego może ulec zmianie, jednak nie wcześniej niż przed rozpoczęciem kolejnego roku akademickiego”;
- poz. 848: „Wysokość odpłatności ustala dyrektor placówki w oparciu o kalkulację kosztów bieżących. Odpłatność może ulec zmianie w ciągu roku szkolnego”.

Kwestionowane postanowienia mogą zatem stanowić naruszenie art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

3. Postanowienia przyznające przedsiębiorcy uprawnienia do dokonywania wiążącej interpretacji umowy

Wśród zakwestionowanych przez Prezesa UOKiK postanowień wzorców umów stosowanych przez ośrodki szkolenia kierowców znalazły się takie, które zastrzegają dla ośrodków nadmierną dowolność interpretacji w zakresie oceny zdarzeń mających wpływ na realizację przysługujących konsumentom uprawnień i ciążących na nich obowiązków. Występują również zapisy, które w sytuacjach nieuregulowanych w umowie w sposób wyczerpujący bądź dostatecznie jasny, przyznają przedsiębiorcy wyłączność interpretacji. Należy zauważyć, że w świetle art. 385³ pkt 9 Kodeksu cywilnego, za niedozwolone uważa się takie postanowienia umowne, które przyznają kontrahentowi konsumenta uprawnienia do dokonywania wiążącej interpretacji umowy.

Przykład zakwestionowanych postanowień:

- „Wszelkie inne sprawy i problemy nie ujęte w regulaminie rozstrzyga prezes mgr G. A.”.

Postanowienia podobnej treści zostały uznane przez SOKiK za niedozwolone i wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, dostępnego na stronie www.uokik.gov.pl:

- poz. 954: „Interpretacji postanowień regulaminu studiów dokonuje rektor. Ustalenia interpretacyjne nie mogą być sprzeczne z przepisami statutu Szkoły”.

Kwestionowane postanowienie może zatem stanowić naruszenie art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

W badanych wzorcach znajdują się także klauzule, które mogą naruszać wskazany wyżej art. 385³ pkt 9 k.c., a nie są tożsame z zapisami uznanymi za niedozwolone postanowienia umowne. Są to klauzule o treści:

- „(...) Opłata za nieodwołaną jazdę nie będzie pobierana, gdy osoba nie zgłosi się z powodu ważnych przyczyn losowych, gdy nie miała możliwości jej odwołania-(...)”;
- „Nie stosowanie się do regulaminu, poleceń instruktora oraz niewłaściwe zachowanie powoduje skreślenie z listy”;
- „Zwrot kandydatom wpłat zaliczkowych na kurs może nastąpić w przypadku (...) i ewentualnie innych przyczyn losowych, należycie udokumentowanych”;
- „Uczestnik szkolenia deklarując uczestnictwo w szkoleniu zobowiązuje się do przestrzegania ustaleń niniejszego regulaminu pod rygorem utraty wniesionych opłat za szkolenie i nie otrzymania zaświadczenia o ukończeniu kursu”;
- „W wyjątkowych i uzasadnionych przypadkach, kiedy kursant nie może korzystać z kursu, następuje zwrot wpłaty po dokonaniu potrąceń za wykorzystane zajęcia teoretyczne i praktyczną naukę jazdy”;
- Uczestnik kursu może przerwać szkolenie w dowolnym momencie, jednakże wiąże się to z poniesieniem konsekwencji finansowych”.

4. Postanowienia uzależniające odpowiedzialność przedsiębiorcy od spełnienia przez konsumenta nadmiernie uciążliwych formalności

Prezes UOKiK zakwestionował postanowienia uzależniające zwrot konsumentowi opłaty wniesionej za szkolenie (w przypadku przerwania szkolenia przez konsumenta) od m.in. okazania oryginału dowodu wpłaty za kursora karty przeprowadzonych zajęć. Dokumenty te są w posiadaniu ośrodka szkolenia kierowców i uzależnienie zwrotu konsumentowi zapłaty od ich posiadania nie znajduje odzwierciedlenia w obowiązujących przepisach i może stanowić dla konsumenta nadmiernie uciążliwą formalność.

W związku z powyższym klauzule tej treści mogą wypełniać dyspozycję art. 385³ pkt 21 k.c., w myśl którego za niedozwolone uważa się takie postanowienia umowne, które uzależniają odpowiedzialność kontrahenta konsumenta od wykonania zobowiązań przez osoby, za pośrednictwem których kontrahent konsumenta zawiera umowę lub przy których pomocy wykonuje swoje zobowiązanie, albo uzależniają tę odpowiedzialność od spełnienia przez konsumenta nadmiernie uciążliwych formalności.

Przykłady zakwestionowanych postanowień:

- „Osoba uczęszczająca na kurs może przerwać podstawowe lub kurs doszkalcający (teoretyczny lub praktyczny) w dowolnym momencie. Zwrot opłat wniesionej na szkolenie jest możliwy wyłącznie po okazaniu oryginału dowodu wpłaty oraz karty przeprowadzonych zajęć”;
- „Zwrot opłaty wniesionej za szkolenie jest możliwy wyłącznie po okazaniu oryginału dowodu wpłaty”.

5. Postanowienia narzucające rozpoznanie sprawy przez sąd, który wedle ustawy nie jest miejscowo właściwy

Stosownie do przepisów ustawy z 17 listopada 1964 roku – Kodeks postępowania cywilnego o właściwości ogólnej sądów (art. 27 i następne), powództwo wytacza się przed sąd pierwszej instancji, w którego okręgu pozwany ma miejsce zamieszkania. Zatem jeżeli przedsiębiorca prowadzący ośrodek szkolenia kierowców pozywa osobę szkoloną, powinien skierować pozew do sądu właściwego ze względu na miejsce zamieszkania tejże osoby. Dlatego zastrzeżenie umowne, że w sprawach spornych wyłącznie właściwy będzie sąd siedziby przedsiębiorcy, należy ocenić pod kątem niedozwolonego postanowienia umownego, o którym mowa w art. 385³ pkt 23 k.c., stosownie do którego za niedozwolone uważa się postanowienia, które wyłączają jurysdykcję sądów polskich lub poddają sprawę pod rozstrzygnięcie sądu polubownego polskiego lub zagranicznego albo innego organu, a także narzucają rozpoznanie sprawy przez sąd, który wedle ustawy nie jest miejscowo właściwy.

Przykłady zakwestionowanych postanowień:

- „Wszelkie spory wynikłe na tle realizacji niniejszej umowy bądź interpretacji jej postanowień Strony zobowiązują się rozwiązywać na drodze polubownej, w przypadku niemożności osiągnięcia porozumienia do rozstrzygania wszelkich sporów wynikłych z tytułu wykonania niniejszej umowy właściwym miejscowo będą Sądy siedziby Ośrodka”;
- „Ewentualne spory powstałe na tle realizacji umowy, strony poddają pod rozstrzygnięcia Sądowi Powstęchnemu w Lublinie”;
- „Jeżeli osoba przerwie szkolenie zobowiązana jest uiścić pełną opłatę za kurs (w innym przypadku sprawa zostanie skierowana do Sądu właściwego dla siedziby OSK)”;
- „Wszelkie sporne sprawy rozstrzygane będą przez Sąd Rejonowy w Poznaniu”.

Postanowienia podobnej treści zostały uznane przez SOKiK za niedozwolone i wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, dostępnego na stronie www.uokik.gov.pl:

- poz. 388: „Za sąd właściwy do rozpoznania spraw spornych strony uznają Sąd miejscowo właściwy dla Impuls School”;
- poz. 801: „W przypadku nie dojścia przez strony do porozumienia, sądem właściwym do rozstrzygnięcia wszelkich sporów będzie Sąd właściwy dla siedziby Uniwersyteckiej Szkoły Kształcenia Indywidualnego”.

Kwestionowane postanowienia mogą zatem stanowić naruszenie art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

6. Inne postanowienia umowne naruszające interesy konsumentów

We wzorcach umownych stosowanych przez ośrodki szkolenia kierowców stwierdzono także inne możliwe przypadki stosowania nieprawidłowych postanowień, których nie można przypisać do żadnej z wyżej wymienionych grup, jednak ich treść stanowi naruszenie interesów konsumentów, a jednocześnie także przyjętych w obrocie prawnym dobrych

obyczajów. Działania takie, niezgodnione indywidualnie z konsumentami, które w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami kształtują ich prawa i obowiązki, rażąco naruszając przy tym ich interesy, należy uznać za wyczerpujące dyspozycję wspomnianego art. 385¹ §1 k.c. W zakresie omawianej tu materii, na uwagę i podkreślenie zasługuje stanowisko Sądu Apelacyjnego w Warszawie, wyrażone w wyroku z 22 listopada 2005 roku (sygn. akt: VI ACa 177/2005): „przez pojęcie „dobrych obyczajów” należy rozumieć również obowiązek uwzględnienia przez podmiot profesjonalnie zajmujący się świadczeniem określonych usług w ramach zawieranych umów, przepisów prawa dotyczących tego rodzaju umów w tym znaczeniu, że proponowane warunki realizacji świadczenia nie są mniej korzystne niż rozwiązania wynikające z tych przepisów, nawet jeżeli nie są to przepisy bezwzględnie obowiązujące”. W cytowanym wyroku sąd ten podkreślił również, że „pojęcie interesów konsumenta należy interpretować szeroko, nie zawężając ich tylko do kwestii interesu ekonomicznego, lecz rozważając to pojęcie również w aspekcie utrudnień i komplikacji, jak i dezorganizacji życia oraz konieczności podjęcia odrębnego postępowania dla dochodzenia roszczeń”.

Przykłady zakwestionowanych postanowień:

- „Za przedmioty wartościowe pozostawione na terenie Sali wykładowej Ośrodka Szkolenia Kierowców, w której są prowadzone zajęcia nie ponosi odpowiedzialności”;
- „O.S.K. nie ponosi odpowiedzialności za skradzione przedmioty pozostawione bez nadzoru”.

Postanowienie podobnej treści zostało uznane przez SOKiK za niedozwolone i wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, dostępnego na stronie www.uokik.gov.pl:

- poz. 753: „<<Leader School>> nie ponosi odpowiedzialności za rzeczy pozostawione na terenie szkoły”.

Kwestionowane postanowienia mogą zatem stanowić naruszenie art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Wśród zakwestionowanych w oparciu o wskazane na wstępie tego punktu przepisy prawa znajdują się także takie, których treść nie jest tożsama z klauzulami uznanymi za niedozwolone postanowienia umowne, ale ich ocena w świetle wskazanych na początku tego punktu regulacji prawnych uzasadnia zakwestionowanie ich treści, jako naruszające interesy konsumentów.

Są to postanowienia:

- „Termin rozpoczęcia kursu może ulec zmianie do trzech tygodni. Firma powinna powiadomić Kursanta o zaistniałej zmianie najpóźniej na dzień przed planowanym rozpoczęciem kursu”;
- „Ośrodek nie ponosi odpowiedzialności za treść materiałów szkoleniowych”.

Ponadto Prezes UOKiK zakwestionował postanowienie zobowiązujące osoby szkolone do wykonania obowiązkowych badań lekarskich u lekarza współpracującego z ośrodkiem. Zgodnie bowiem z §6 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z 27 października 2005 roku w sprawie szkolenia, egzaminowania i uzyskiwania uprawnień przez kierujących pojazdami, instruktorów i egzaminatorów, szkolenie może rozpocząć osoba, która m.in.

posiada orzeczenie lekarskie o braku przeciwwskazań zdrowotnych do kierowania pojazdem. Konsument może zatem przedstawić orzeczenie wydane przez każdego lekarza, który posiada uprawnienia w tym zakresie. Z tego względu żądanie wykonania badań u lekarza wskazanego przez ośrodek szkolenia kierowców należy ocenić jako niedozwolone postanowienie umowne wypełniające dyspozycję art. 385³ pkt 7 k.c.

Przykład zakwestionowanych postanowień:

- *„Aby rozpocząć kurs należy mieć ukończone 17 lat i 9 miesięcy oraz okazać pozytywną opinię lekarską (**badania należy wykonać u naszego lekarza**).*

III. WNIOSKI

Prawnej ocenie z punktu widzenia ochrony interesów konsumentów poddano wzorce umów 82 ośrodków szkolenia kierowców rozlokowanych na terenie całego kraju. W 41 ośrodkach wykryto 57 postanowień umownych, które zdaniem Prezesa UOKiK mogą stanowić klauzule abuzywne naruszające interesy ekonomiczne i nieekonomiczne konsumentów, korzystających z usług ośrodków szkolenia kierowców.

1. Z przeprowadzonej analizy wynika, że spośród 57 oprotestowanych postanowień, największa ilość (tj. 16) to **postanowienia obciążające konsumenta zapłatą należności za usługę nie wykonaną w całości lub części przez przedsiębiorcę prowadzącego ośrodek szkolenia kierowców** (por. str. 9-12 raportu). Klauzule zaliczone do tej grupy mogą wypełniać dyspozycję art. 385¹ §1 i 385³ pkt 12 i pkt 13 kodeksu cywilnego. Postanowienia te stoją, w ocenie UOKiK, w sprzeczności z zasadą ekwiwalentności świadczeń stron umowy wzajemnej, rażąco naruszając interesy ekonomiczne konsumenta, zobowiązując go do poniesienia całości zapłaty za świadczenie, które ośrodek szkolenia kierowców spełnił jedynie w części lub nie spełnił w całości, przewidujące utratę prawa żądania zwrotu świadczenia konsumenta spełnionego wcześniej aniżeli świadczenie kontrahenta, gdy strony wypowiadają, rozwiązują lub odstępują od umowy. Tymczasem, co wypada powtórzyć, postanowienia podobnej treści zostały uznane przez Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów za niedozwolone i wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone. Stosowanie zaś postanowień, które zostały wpisane do rejestru, wykazane w postępowaniu administracyjnym przed Prezesem UOKiK jest zgodnie z wolą ustawodawcy praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów.

2. Kolejna grupa zakwestionowanych postanowień, obejmująca **dwie** spośród zakwestionowanych klauzul, to **postanowienia uprawniające przedsiębiorcę do jednostronnej zmiany treści umowy bez ważnej przyczyny wskazanej w treści wzorca oraz do określenia lub podwyższenia ceny lub wynagrodzenia po zawarciu umowy**. Klauzule takie mogą wypełniać dyspozycję art. 385³ pkt 10 i pkt 20 k.c. W ocenie UOKiK mogą one naruszać pewność i bezpieczeństwo obrotu, zwłaszcza w przypadkach, gdy nie określają dostatecznie jasno przyczyn uprawniających przedsiębiorców do dokonania zmian. Również w odniesieniu do tej grupy wskazać należy, że istnieje szereg postanowień podobnych, które zostały uznane za niedozwolone i wpisane do rejestru postanowień wzorów umów uznanych za niedozwolone. Klauzule należące do tej grupy wskazano na str. 12-13 raportu.

3. Kolejna grupa, zawierająca **siedem postanowień**, to **klauzule przyznające ośrodkom szkolenia kierowców uprawnienia do dokonywania wiążącej interpretacji umowy** (por. str. 13-14 raportu). Postanowienia takie mogą wypełniać dyspozycję art. 385³ pkt 9 k.c. Klauzule takie zmniejszają pewność i bezpieczeństwo obrotu, przyznając przedsiębiorcy nadmierną dowolność interpretacji w sytuacjach nieuregulowanych w umowie w dostatecznie jasny czy też wyczerpujący sposób.

4. Ponadto zakwestionowano: **dwa postanowienia uzależniające odpowiedzialność przedsiębiorcy od spełnienia przez konsumenta nadmiernie uciążliwych formalności** – (str. 14 raportu) w postaci okazania oryginału dowodu opłaty lub karty przeprowadzonych zajęć.

5. W dalszej kolejności zakwestionowano **cztery postanowienia narzucające rozpoznanie sprawy przez sąd, który wedle ustawy nie jest miejscowo właściwy** (por. str. 15 raportu). Klauzule o treści podobnej zdefiniowane są w Kodeksie cywilnym jako niedozwolone w art. 385³ pkt 23. Naruszenia takie występują często we wzorcach umów stosowanych w wielu branżach i prowadzą nie tylko do naruszenia interesów ekonomicznych konsumentów, ale również do dezorganizacji życia, w związku z koniecznością obrony ich praw w postępowaniu toczącym się przed sądami nierzadko oddalonymi od miejsca zamieszkania. Podkreślenia przy tym wymaga, że postanowienia takie wielokrotnie uznane były przez SOKiK za niedozwolone.

6. **Inne postanowienia umowne** naruszające interesy konsumentów **w liczbie pięciu**, to m.in. wyłączające odpowiedzialność przedsiębiorcy za rzeczy pozostawione na terenie ośrodka szkolenia przez kursantów, zmiana terminu rozpoczęcia zajęć bez obowiązku powiadomienia kursanta, wyłączenie odpowiedzialności za treść materiałów szkoleniowych oferowanych przez ośrodek szkolenia (str. 15-17 raportu).

Reasumując, z przeprowadzonej analizy prawnej stosowanych przez ośrodki szkolenia kierowców wzorców umów wynika, że większość zbadanych wzorców może zawierać istotne nieprawidłowości, omówione przez Prezesa UOKiK w niniejszym raporcie. Generalnie należy podnieść, że spośród 57 zakwestionowanych postanowień są takie, wobec których istnieje uzasadnione podejrzenie uznania ich za klauzule abuzywne, albowiem w uznaniu Prezesa UOKiK kształtują prawa i obowiązki konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy – niedozwolone postanowienia umowne w rozumieniu art. 385¹ §1 kodeksu cywilnego.

Ponadto, co już odpowiednio wskazano, w skontrolowanych wzorcach wykorzystywane są postanowienia, których treść może być tożsama z treścią postanowień wpisanych już do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o których mowa w art. 479⁴⁵ kodeksu postępowania cywilnego, co pozwala w stosunku do takich ośrodków szkolenia kierowców wszcząć postępowania w sprawach praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

Przeprowadzona analiza prawna wzorców umów pozwala także niejednokrotnie zwrócić uwagę na nieczytelność i brak przejrzystości niektórych postanowień umownych. Zgodnie z przepisami kodeksu cywilnego postanowienia niejednoznaczne tłumaczy się na korzyść konsumenta (art. 385 §2 kodeksu cywilnego). Należy pamiętać, że profesjonalista (w niniejszym przypadku podmiot prowadzący ośrodek szkolenia kierowców) zawsze obowiązany jest poinformować swojego kontrahenta, czyli konsumenta, będącego z zasady słabszą stroną stosunku umownego, o istotnych okolicznościach dotyczących kontraktu – w sposób prawdziwy, rzeczowy i kompletny, co jest cechą generalną prawa umów i wpływa z obowiązku lojalnego kontraktowania (vide: E. Łętowska, Prawo umów konsumenckich, Warszawa 2002, s. 215 i nast.). Wypada także w tym miejscu powołać się na stanowisko wyrażone w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego 29 czerwca 1999 roku (sygn. akt III CZP 66/95), w świetle którego przedsiębiorca jest zobowiązany formułować postanowienia umów w sposób jednoznaczny, zrozumiały dla konsumenta i nie powodujący sporów co do interpretacji ich treści, albowiem jako „autor użytego sformułowania, a przy tym profesjonalista, powinien bowiem uczynić to w taki sposób, by było ono zrozumiane przez adresata oświadczenia zgodnie z jego wolą”.

Nałożony przez ustawodawcę obowiązek formułowania wzorca umowy w sposób jednoznaczny i zrozumiały nie zawsze jest przez prowadzących ośrodki szkolenia

kierowców respektowany. Sytuacja taka może być przyczyną sporów w relacjach ośrodek-konsument lub okazją do wykorzystywania przez autora wzorca możliwości dokonania wygodnej dla siebie interpretacji niejednoznacznych postanowień umownych.

Z uwagi na fakt, że w wyniku analizy prawnej treści postanowień poszczególnych wzorców umów stwierdzono stosowanie postanowień, których treść może okazać się naruszająca przepisy prawa, Prezes UOKiK podjął stosowne czynności – odpowiednie do rodzaju naruszenia – wynikające z ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, w celu ich eliminacji. Na dzień sporządzenia niniejszego raportu Prezes UOKiK:

- wystosował 27 przedsądowych wezwań do dobrowolnego usunięcia naruszeń występujących we wzorcach umów stosowanych przez ośrodki szkolenia kierowców. Wskazane naruszenia mogą stanowić niedozwolone postanowienia umowne w rozumieniu przepisów kodeksu cywilnego. W przypadku, gdyby przedsiębiorcy nie dokonali zmian postanowień mogących stanowić niedozwolone klauzule umowne, Prezes UOKiK rozważy możliwość wystąpienia do Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z pozwami o uznanie danych postanowień za niedozwolone – na podstawie art. 479³⁸ §1 k.p.c. w zw. z art. 385³ k.c.;
- wszczął 21 postępowań administracyjnych w sprawach praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, pod zarzutem stosowania postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego. Wskazane postępowania zostaną zakończone wydaniem decyzji administracyjnej, od której przysługuje odwołanie do SOKiK.

Powyższe sprawy, zarówno dotyczące wezwań, jak również postępowań w sprawach praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, nie zostały na dzień sporządzenia raportu zakończone.

Konsument, który znalazł w umowie jaką zamierza zawrzeć lub w już podpisanej, postanowienie podejrzané o abuzywność i znajdujące się w niniejszym raporcie, powinien zwrócić przedsiębiorcy uwagę na ten fakt. W przypadku, gdy nie wyrazi on zgody na zmianę kwestionowanych klauzul, najlepiej zmienić kontrahenta. Natomiast jeśli umowa już zawarta zawiera niedozwolone postanowienia wpisane do rejestru, to – zgodnie z definicją określoną w kodeksie cywilnym – takie klauzule nie wiążą konsumenta z mocy prawa. Jeżeli przedsiębiorca nie przychylił się do tego stanowiska, należy zwrócić się z powództwem o ustalenie do sądu powszechnego. Konsument może przy tym korzystać z pomocy miejskiego lub powiatowego rzecznika konsumentów lub organizacji konsumenckich (np. Federacji Konsumentów).